

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ДЕРЖАВИ.....	6
1.1. Сутність зовнішньої заборгованості та її класифікація	6
1.2. Роль боргової політики в укріпленні фінансової безпеки держави....	15
1.3. Роль боргової безпеки та її вплив на фінансовий стан системи	26
РОЗДІЛ 2.....	36
ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ КРАЇНИ	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Характеристика етапів становлення та розвитку боргової політики в Україні.....	36
2.2. Моніторинг державних зовнішніх запозичень	55
2.3. Оцінювання впливу боргової політики на фінансову безпеку держави	72
РОЗДІЛ 3.....	87
ШЛЯХИ УКРІПЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЗНИЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	87
3.1. Адаптація зарубіжного досвіду управління державним зовнішнім боргом	87
3.2. Методичні рекомендації щодо оцінювання фінансової безпеки держави	95
3.3. Основні напрями підвищення ефективності управління державним зовнішнім боргом.....	105
ВИСНОВКИ	113
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	117

ВСТУП

Щорічне зростання дефіциту державного бюджету, збільшення боргових зобов'язань, необхідність проведення соціально-економічних реформ та інвестування в економіку держави потребує додаткових фінансових вливань. В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів виникає потреба у здійсненні зовнішніх запозичень, які можуть призвести до боргової залежності країни від іноземних кредиторів. Взагалі зовнішня заборгованість займає важливе місце у фінансово-економічному житті країни. Від ефективності використання залучених фінансових ресурсів залежить рівень соціально-економічного розвитку держави, а відтак й добробут населення. Проте не дотримання певних меж накопичення зовнішньої державної заборгованості та неефективне управління нею може призвести до виникнення фінансової кризи у державі.

Дослідження проблем формування зовнішньої заборгованості в контексті укріплення фінансової безпеки держави в період спалаху економічної кризи, яка спостерігається останнім часом в Україні, актуалізує зазначену проблему.

Важливий внесок в дослідження проблем щодо нагромадження зовнішньої заборгованості, оцінювання фінансової та боргової безпеки і вдосконалення методології управління державним боргом зробили такі вітчизняні науковці: О.Барановський, Т.Вахненко, В.Гейць, Н.Зражевська, В.Новицький, О.Плотнікова, О.Рогач, С.Циганова, В.Шевчук, В.Шпачко.

Об'єктивна необхідність подальшого поглиблення досліджень пов'язана з потребою у підвищенні рівня фінансової безпеки держави з огляду на стрімкі процеси розгорнення економічної кризи в Україні та подолання її наслідків у перспективі.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад формування зовнішньої державної заборгованості та визначення шляхів укріплення фінансової безпеки держави в контексті зниження зовнішньої заборгованості.

Для досягнення, визначеної мети, поставлені такі завдання:

Відповідно до визначеної мети у роботі поставлено та вирішено такі завдання:

- розкрити сутність терміну «зовнішня заборгованість» та розглянути її класифікацію;
- визначити роль боргової політики в укріпленні фінансової безпеки держави;
- розглянути поняття «боргова безпека» та визначити фактори, які на неї впливають
- охарактеризувати етапи становлення та розвитку боргової політики в Україні;
- здійснити моніторинг державних зовнішніх запозичень;
- оцінити вплив боргової політики на фінансову безпеку держави;
- адаптувати зарубіжний досвід управління державним зовнішнім боргом;
- надати методичні рекомендації щодо оцінювання фінансової безпеки держави;
- визначити основні напрями підвищення ефективності управління державним зовнішнім боргом.

Об'єкт дослідження магістерської роботи є процес формування зовнішньої заборгованості держави.

Предмет дослідження – економічні відносини з приводу формування державної зовнішньої заборгованості.

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: логічного узагальнення – для розкриття сутності поняття «зовнішня заборгованість» та змісту процесу управління зовнішнім боргом; графоаналітичний метод – для

аналізу статистичних даних щодо зовнішньої заборгованості країни; методи статистичного аналізу – для узагальнення чинників впливу на зовнішню заборгованість країни; економіко-математичні методи для розробки прогнозу та оцінювання факторів впливу на формування зовнішньої державної заборгованості.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи з питань державного боргу та зовнішньої заборгованості, дані Держкомстату України, статистичні та аналітичні звіти Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України. Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та закордонних вчених із питань управління, аналізу, процесів формування та нагромадження зовнішньої заборгованості.

Диплом складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 0 найменувань (на 0 сторінках). Робота викладена на 127 сторінок машинописного тексту та містить 6 таблиць, 25 рисунків, 7 додатків, обсяг основного тексту – 132 сторінок.

ВИСНОВКИ

Результатом дипломної роботи є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що виявляється у вивченні теоретичних засад формування державного боргу; дослідженні сучасного механізму управління державного боргу в Україні; визначення шляхів вдосконалення механізму управління державного боргу. Це дозволило сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань дипломної роботи відповідно до поставленої мети:

1. Здійснений аналіз сутності зовнішньої заборгованості та, в наслідок цього, розмежовані такі поняття як: борг (статичний параметр) – грошова сума, що взята в позику на певний термін на визначених умовах, та заборгованість (динамічний параметр) – грошова сума, що складається з основної суми боргу і нарахованих відсотків. Було визначено, що ефективність зовнішніх запозичень залежить від послідовної боргової політики та механізмів через які вона реалізується, тобто від методів управління державним боргом. На підставі проведеного теоретичного аналізу виявлено фактори, які впливають на стан боргової безпеки як однієї зі складових фінансової безпеки держави.

2. Охарактеризовано основні етапи формування державного боргу. В наслідок цього можна виділити основні риси, які притаманні усім етапам: брак законодавчого врегулювання процесів залучення зовнішніх позик та контролю за станом державного боргу; досягнення короткострокових ефектів від залучення іноземних коштів; відсутність належного контролю над цільовим використанням залучених коштів; використання зовнішніх запозичень на погашення попередніх боргів та фінансування споживчих видатків держави та підприємств.

3. Проведений моніторинг і аналіз обсягів та структури заборгованості держави в наслідок чого можна зробити висновок, що на сьогоднішній день в

Україні не достатньо сформована єдина система статистичних показників, які б могли адекватно відображати рівень державного боргу та дозволяли виявляти взаємозалежність між динамікою державного боргу та розвитком економіки. Так, дані про зовнішній борг розраховуються НБУ на основі стандартів Міжнародного валютного фонду та Системи національних рахунків, проте у зв'язку з тим, що Міністерством фінансів України також оприлюднюються дані про державний зовнішній борг, але вже на основі підходів, визначених у Бюджетному кодексі України, величина цих показників суттєво відрізняється. Основна відмінність полягає у врахуванні чи неврахуванні зобов'язань фінансових установ та реального сектору економіки України у показнику зовнішнього боргу. Ця невідповідність призвела до появи двох однойменних показників фінансової статистики, що розраховуються на основі різної методології – валовий зовнішній борг України та державний зовнішній борг. Отже можна стверджувати, що система статистики державних фінансів України потребує вдосконалення та гармонізації з міжнародними стандартами, що зумовлено відсутністю узгодженості у методологічних підходах до визначення обсягів зовнішнього державного боргу України.

4. Розглянуто різні методичні підходи до оцінки боргової безпеки на державному рівні. Аналіз різних точок зору щодо оцінки боргової безпеки держави дозволив виділити та розрахувати основні індикатори та їх граничні значення для дослідження сучасного стану боргової безпеки України. На основі проведених підрахунків можна дійти висновку, що майже всі індикатори стану боргової безпеки не перевищують граничних значень, окрім декількох показників таких як: «рівень зовнішньої заборгованості на одну особу» та «відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг».

Однак, не дивлячись на нібито непоганий стан боргової безпеки, ситуація щодо зовнішньої заборгованості достатньо неоднозначна та складна. Так, за стандартами міжнародних організацій борговий тягар є

незагрозливим для фінансової безпеки держави, так як майже усі індикатори протягом аналізованого періоду знаходять у межах норми. Але, зовнішня заборгованість з кожним зростає та посилюється тиск на економіку держави. Отже, обрані індикатори не віддзеркалюють реального становища боргової безпеки.

5. Базуючись на дослідженні зарубіжної практики врегулювання боргової проблеми є сенс виділити наступні напрями удосконалення механізму управління державним боргом:

- зменшення обсягів зовнішніх запозичень;
- можливість створення у довгостроковій перспективі агентства з управління державним боргом, що підзвітне міністерству фінансів та зорієнтоване на управління ризиками боргової діяльності;
- законодавчо встановити річні ліміти зовнішніх запозичень.

6. З метою підвищення ефективності управління державним боргом вважається за доцільне:

- прийняти низку нормативно-правових актів, який стануть законодавчою основою та створять інституційно-правову базу для функціонування інституту державного боргу;
- розробити та впровадити середньострокову програму управління державним боргом;
- зменшити обсяг позик гарантованих урядом шляхом забезпечення умов та сприяння самостійному виходу вітчизняних підприємств на міжнародні фінансові ринки для залучення інвестицій;
- розробити стратегію переорієнтації на внутрішні джерела запозичень на період нестабільності національної валюти.
- переглянути граничний рівень відношення державного боргу до ВВП;
- підвищити контроль за цільовим використанням державних зовнішніх запозичень;

- покращити структуру зовнішньої заборгованості шляхом переведення її на більш довгострокове обслуговування;
- оптимізувати платежі за зовнішніми запозиченнями таким чином, щоб зменшити навантаження на бюджет у «пікові» періоди сплати;

7. При оцінюванні ефективності управління державним боргом виявлено, що одним із найбільш важливих індикаторів, які визначають рівень ефективності управління державним боргом є співвідношення сумарних виплат з обслуговування й погашення державного боргу до ВВП та рівень боргової безпеки. У ході оціночного аналізу доведено, що визначений законодавчо граничний обсяг державного боргу до ВВП має бути зниженим, враховуючи боргову стійкість держави.

8. Для визначення як прямого, так і зворотного впливу показників, які використовуються при оцінюванні боргової безпеки було застосовано економіко-математичне моделювання шляхом проведення парного регресійного аналізу між показниками, які складають суть індикатора. За результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що між обраними факторами існує тісний зв'язок.

Запропоновано методичні рекомендації щодо визначення комплексної інтегральної оцінки при визначенні фінансової безпеки з огляду на фактори, які впливають на формування зовнішнього боргу.

Проведене економіко-математичне моделювання та розробка прогнозу доводить вагомість впливу факторів – доходи державного бюджету, дефіцит бюджету та ВВП – на формування зовнішнього боргу України. Розроблена модель може бути використана для прогнозування розміру державного і гарантованого боргу України за даними щодо запропонованих факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козюк В. В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України: монографія / В. В. Козюк. – Тернопіль: Картбланш, 2005. – 238 с.
2. Ватаманюк З. І. Економічна теорія: макро і мікроекономіка : навч. посібник / З. І. Ватаманюк, С. М. Панчишин, С. К. Ревенчук. – К.: Альтернативи, 2008. – 608 с.
3. Кудряшов В. П. Курс фінансів: навч. посіб. / В. П. Кудряшов – К.: Знання, 2012. – 431 с.
4. Государственные финансы: учеб.пособие / [В. М. Федосов, Л. Д. Буряк, Д. Д. Бутаков и др.]. – К. : Лыбидь, 1991. – 276 с.
5. Базилевич В. Д. Макроекономіка: підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик – К. : Знання, 2010. – 703 с.
6. Вахненко Т. П. Державний борг України та його економічні наслідки / Т. П. Вахненко. – К. : Альтерпрес, 2005. – 152 с.
7. Терещенко В. Л. «Державний борг України: сутність, соціально-економічні наслідки, перспективи оптимізації»// Економіка і регіон. – 2015. – № 4 (31). – С. 59-62.
8. Кравчук Н. Я. Реструктуризація зовнішнього боргу / Н. Я. Кравчук //Фінанси України. – 2005. – № 10. – С. 63-67.
9. Панчишин С. М. Макроекономіка : навч. посіб. / С. М. Панчишин. – 2-ге вид. – К. : Академія, 2006. – 418 с.
10. Вечканов Г. С. Современная экономическая энциклопедия / Г. С. Вечканов, Г. Р. Вечканова. – СПб. : Лань, 2007. – 880 с.
11. Грідчина М. В. Фінанси: теретичні основи / М. В. Грідчина. – К., 2007. – 221 с.

12. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Т. С. Смовженко, Г. Л. Вознюк,. – 4-те вид. – К. : Знання; КОО; Л. : Вид-во Львів банків ін-ту НБУ, 2005. – 566 с.
13. Економічна енциклопедія : У 3 т. Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний [та ін.]. – К. :Академія, 2003. – 864 с.
14. Кириченко О. А. Сучасні теорії управління зовнішньою заборгованістю /Кириченко О.А., Кудрицький В.Д. // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №7. – С. 15-27.
15. Методичний коментар до статистики зовнішнього боргу України [Електронний ресурс]: публікації Національного банку України – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63731> — Назва з екрану.
16. Вахненко Т.П. Міжнародний кредит у світовій валютно-фінансовій системі // Фінанси України. – 2009.– №11. – С. 143–155.
17. Горобець О. Державний борг України та його вплив на розподіл валового внутрішнього продукту // Актуальні проблеми економіки. – 2009.– №3. – С. 17–19.
18. Загорський В. Боргова політика: концепції та реалії // Економіст. – 2011.– №3. – С. 24–26.
19. Луцишин З. Стратегічні цілі реформування світового фінансового середовища та формування його глобальної архітектури / Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин // Наукові записки. – Т. X. – К., 2009. – С. 91–100.
20. Ковальчук С. В. Фінанси: навч. посіб. / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. — Львів: «Новий Світ — 2000», 2008. — 568 с.
21. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник/ О.Василик. – К.:НІОС, 2006. – 416 с.
22. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями / В.Федосов, В.Опарін, С.Львовчкін. –К.:КНЕУ, 2007. – 387 с.

23. Карпінський Б. А. Фінансова система: Навч. посібн. / Б.А.Карпінський, О.В.Герасименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 184 с.
24. Юрій С. І. Фінанси: підручник / ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2013. – 611 с.
25. Мысляева И. Н. Государственные и муниципальные финансы: Учеб. для студ. вузов по спец. 061000 «Государственное и муниципальное управление» / И. Мысляева. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 268 с.
26. Зарипов М. Р. Преобразование организационно-экономических отношений в системе государственных финансов // Экономическая теория. – 2015. – №7. – С. 147-150.
27. Данилюк В. О. Боргова політика держави // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2016. – №8. – С. 115-118.
28. Боргова політика держави. Управління державним боргом [Електронний ресурс]: Електронний підручник, Лондар С.Л. – Режим доступу:
http://pidruchniki.ws/19310710/finans/borgova_politika_derzhavi_upravlinnya_derzhavnim_borgom — Назва з екрану.
29. Шляхи удосконалення боргової політики України [Електронний ресурс]: Електронний архів Національного інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу:
<http://old.niss.gov.ua/Table/Tbl171104/002.htm> — Назва з екрану.
30. Guidelines for Public Debt Management [Електронний ресурс]: Електронні публікації Міжнародного валютного фонду. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.cfm?sk=15113.0> — Назва з екрану.
31. Управління державним боргом [Електронний ресурс]: Електронний підручник «Казначейська система», Юрій С.І. – Режим доступу:
http://enbv.narod.ru/text/Econom/finance/kaznach_yuriy/str/14.html — Назва з екрану.

32. Тупицька Є. О. Поняття та місце договору новації у позикове зобов'язання в системі зобов'язань за законодавством України // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – №3. – С. 151-153.
33. Коригування позикової політики держави [Електронний ресурс]: Електронний підручник «Фінанси», бібліотека Віктора Часника – Режим доступу: <http://opovidannya.kiev.ua/index.php/2011-08-10-17-43-40/35-2011-08-10-21-32-54/121-4-8> — Назва з екрану.
34. Роль НБУ в обслуговуванні боргу України [Електронний ресурс]: Буковинська державна фінансова академія, Кучер А.А. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/74324.doc.htm — Назва з екрану.
35. Державний борг [Електронний ресурс]: Фінансове право України, Шкарупа В.К. – Режим доступу: <http://lection.com.ua/pravo/finprvshk/derzhavniy-borg-finansove-pravo-ukrayini> — Назва з екрану.
36. Правовий режим державного кредиту та державного боргу. Управління державним внутрішнім боргом [Електронний ресурс]: Фінансове право, Кучерявенко М.П. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/finansovoe-pravo/271-finansove-pravo-za-red-mp-kucherjavenka/8677-pravovij-rezhim-derzhavnogo-kreditu-ta-derzhavnogo-borgu.html?start=2> — Назва з екрану.
37. Реструктуризація [Електронний ресурс]: Фінанси – Режим доступу: http://bookb.net/book_finansi_695_page_63 — Назва з екрану.
38. Губар В. Основні засади управління державним зовнішнім боргом, сформовані міжнародною практикою // Вісник Націон. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2008. – № 3. – С. 247 – 253.
39. Жовтанецький О. М., Чуба Н. В. Світовий досвід врегулювання боргових проблем: уроки для України // Механізм регулювання економіки. – 2009. - № 4. – С. 194 – 201.

40. Боргова політика і управління державним боргом [Електронний ресурс]: Курс фінансів, Кудряшов В. П. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15950210/finans/borgova_politika_upravlinnya_derzhavnim_borgom — Назва з екрану.
41. Барановський О. І. Боргова безпека // Банківська справа. – 1999. – № 1. – С. 28 – 32.
42. Вавилов А., Ковалишин Е. Проблемы реструктуризации внешнего долга России: теория и практика // Вопросы экономики. – 1999. – №5. – С. 78–93.
43. Вахненко Т. П. Реструктуризація зовнішнього державного боргу комерційним кредиторам: методи і умови застосування // Економіст. – 2007. – № 8. – С. 23 – 27.
44. Корнеєв В. Реструктуризація заборгованості в Лондонському і Паризькому клубах кредиторів // Економіка України. – 2001. – №3. – С. 13–20.
45. Міжнародні клуби кредиторів. Особливості діяльності клубів кредиторів [Електронний ресурс]: Банківські системи зарубіжних країн – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15010922/bankivska_sprava/mizhnarodni_klubi_kreditoriv— Назва з екрану.
46. Державні запозичення у контексті економічного розвитку [Електронний ресурс]: Архів публікацій «Україна фінансова» інформаційно-аналітичного порталу Українського агентства фінансового розвитку, Паливода К. В. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/158.htm — Назва з екрану.
47. Державний борг, його формування і обслуговування [Електронний ресурс]: Підручник «Фінанси, гроші та кредит», Коваленко Д. І. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1149121852624/finans/derzhavniy_borg_yogo_formuvannya_obsługovuvannya — Назва з екрану.

48. Позики на внутрішньому фінансовому ринку як необхідний інструмент бюджетної політики [Електронний ресурс]: Архів публікацій научно-технічної бібліотеки ОНПУ, Яроцька Т. Р. – Режим доступу: http://storage.library.opu.ua/online/periodic/opu_2000_3/7_10.htm — Назва з екрану.
49. Царук О.В. Макроекономічні ефекти державного боргу як об'єкт статистичного вивчення // Статистика України. – 2010. – № 2. – С. 21-25.
50. Бурцев В. В. Факторы финансовой безопасности России // Менеджмент в России и зарубежом. – 2005. - №1. – С. 55 – 70.
51. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та інш. Моделювання економічної безпеки: держави, регіону, підприємства. Монографія. – Х.: ВД «Інжек», 2009. – 240 с.
52. Концепція економічної безпеки України / Ін-т. економ. прогнозування; Кер. проекту В.М. Геєць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
53. Шлемко В. Т. Білько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. Монографія. – К.: НІСД. - 1997. - 144 с.
54. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. - К.: КВІЦ. - 1999. – 462 с.
55. Економічна безпека як складова національної безпеки держави [Електронний ресурс]: Електронний архів Національного університету «Львівська політехніка», Яремко І. І. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22426/1/43-Yaremko-74-75.pdf> — Назва з екрану.
56. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2008. – 309 с.
57. Миколайчук А. Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу // Вісник економіки транспорту і промисловості – 2016. - № 38. – С.81-86.

58. Барановський О. І. Фінансова безпека України // Вісник Українського будинку економічних та науково-технічних знань. – 1998. – № 6. – С.26 - 30.
59. Удосконалення аналізу динаміки показників фінансової безпеки держави [Електронний ресурс]: Актуальні питання фінансової безпеки держави: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави», Белов О. В. – Режим доступу: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/17_belov.pdf — Назва з екрану.
60. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради України, 2003, № 39, Ст. 351, Редакція від 19.04.2014. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> — Назва з екрану.
61. Маренич А. І., Мехеда Н. Г. Про вплив боргової безпеки на фінансову безпеку України // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2015. – № 3 (12). – С. 84–86.
62. Царук О. В. Концептуальні основи та статистичні індикатори оцінки боргової безпеки держави // Світ фінансів. – 2012. - №1 (10). – с. 46-51.
63. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О.І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2006. – 759 с.
64. Ярошевич Н. Б. Ретроспектива та перспектива управління державним боргом України / Н. Б. Ярошевич, І. А. Хайдукова // НАУКОВИЙ ВІСНИК НЛТУ України : Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 19.7. – С. 192–197
65. Бондарук Т. Г. Зовнішній державний борг України та механізм його обслуговування / Т. Г. Бондарук // Фінанси України. — 1999. — № 5. — С. 95—102.

66. Особливості та пріоритети боргової політики України / [Гальчинський А. С., Варналій З. С., Майстришин В. Я. та ін.]. – К., 2008. – 110 с.
67. Вахненко Т. П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових фінансово-економічних відносин / Т. П. Вахненко. — К. : Фенікс, 2010. — 261 с.
68. Звіт «Створення фіскального простору для економічного зростання. Огляд державних фінансів України» від 14.09.2006 р. [Електронний ресурс]: Підрозділ з питань подолання бідності та економічного розвитку Регіон Європи і Середньої Азії, Документ Світового банку – Режим доступу :
http://siteresources.worldbank.org/INTUKRAINE/Resources/328335-1158937917927/pfr1_ukr.pdf — Назва з екрану.
69. Юрчишин, В. В. Макроекономічна стабілізація в Україні: факти, тенденції, проблеми [Текст] : моногр. / В. В. Юрчишин. — К. : вид-во УАДУ, 1999. — 235 с.
70. Шандарук О. М. Сучасний стан ринку боргових зобов'язань в Україні / О. М. Шандарук, О.Є. Недзведовська // Студентські наукові записки. Серія «Економіка». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. – С. 71–78.
71. Про результати перевірки витрат Державного бюджету України на обслуговування і погашення державного боргу та на його управління у 2002 році, затвердженої постановою Колегії Рахункової палати від 07.05.2003 № 9-1 // Офіційний матеріал Рахункової палати України. — 2009. — Випуск 15.
72. Боргова політика України: тенденції та перспективи [Електронний ресурс]: Електронний архів «Наукові праці. Економіка» Випуск 177, Том 189, Жиленко С. М. – Режим доступу:
<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-4.pdf> — Назва з екрану.

73. Боргова політика України: сучасність та тенденції розвитку [Електронний ресурс]: Електронний архів Національного університету державної податкової служби, Шепиленко В. Ю. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer27/615.pdf> — Назва з екрану.
74. Закон України від 26.12.2008 № 835-VI Про Державний бюджет України на 2009 рік [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-17> — Назва з екрану.
75. Статистичні матеріали по стану державного боргу України станом на 31.12.2016 [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=365898 — Назва з екрану.
76. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2011 рік, підготовлені департаментом з питань бюджетної політики і затверджені постановою Колегії Рахункової палати // Офіційний матеріал Рахункової палати України. — 2015. — С. 56—57.
77. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 р. N 170 Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2014-2016 роки [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/170-2011-%D0%BF> — Назва з екрану.
78. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2012 р. № 607 Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2014—2016 роки [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/607-2012-%D0%BF> — Назва з екрану.

79. Україна отримала перший транш від Міжнародного валютного фонду за новою програмою «Стенд-бай» [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=399114&cat_id=53608 — Назва з екрану.
80. Міністерство фінансів України здійснило випуск облігацій на зовнішніх ринках капіталу у сумі 1 млрд. дол. США [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=399364&cat_id=53608 — Назва з екрану.
81. Царук О.В. Державний борг у системі статистики державних фінансів // НТІ. – 2008. – №3. – С. 33-36.
82. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> — Назва з екрану.
83. Царук О. В. Особливості статистичного спостереження державного боргу в Україні та світі // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. - 2010. - № 3, с. 20-24
84. Статистичні матеріали по стану державного боргу України станом на 31.01.2016 [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=392721 — Назва з екрану.
85. Статистичні матеріали по стану державного боргу України станом на 31.12.2016 [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=365898 — Назва з екрану.

86. Статистичні дані по стану валового зовнішнього боргу України станом на 01.01.2016 [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Національного банку України — Режим доступу:
<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63734> — Назва з екрану.
87. Статистичний звіт «Зовнішній борг України на кінець 2016 року» [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Національного банку України — Режим доступу:
<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71174> — Назва з екрану.
88. Валютна структура зовнішнього боргу станом на 01.01.2016 [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Національного банку України — Режим доступу:
<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63736> — Назва з екрану.
89. Прогнозні платежі з погашення та обслуговування діючих кредитів (позик) до повного їх погашення станом на 05.02.2016 [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України — Режим доступу:
http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=36047 — Назва з екрану.
90. Боргова безпека як елемент фінансової безпеки держави [Електронний ресурс]: Електронний архів Національного авіаційного університету м. Київ, Селіверстова І. О., Лашенко О. Ю., Шапошнікова С. І. — Режим доступу:
http://esteticamente.ru/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.htm — Назва з екрану.
91. Сизранцев Г. О. Управління державним боргом України: проблеми та напрями оптимізації // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2016. - №12. – С. 56-60.

92. Стахів Ю. Я. Проблеми оцінки боргової безпеки країни // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2015. – Вип. 1(61). – С. 224-233.
93. Солодовников С.И. Проблемы внешней задолженности развивающихся стран [Текст] / С.И. Солодовников. - М.:Наука, 1986. - 189 с.
94. Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007р. № 60 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс]: Професійна юридична система МЕГА-Нау — Режим доступу:
<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0> — Назва з екрану.
95. Боргова безпека України в контексті світової фінансової кризи [Електронний ресурс]: Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, Рожко О. Д., Музиченко В. А. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1898> — Назва з екрану.
96. Методичні рекомендації до оцінки рівня економічної безпеки України. [Електронний ресурс]: Національний інститут проблем міжнародної безпеки, Сухоруков А. І., Воробйов С. Л., Крупельницька Т. П. – Режим доступу:
http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDgQFjAB&url=http%3A%2F%2Fkneu.edu.ua%2Fget_file.php%3Ffid%3D2773&ei=W8VOU_PBHaTnywPF6YL4Bw&usg=AFQjCNHPpqPZWVPY2jNiO6FCzY7W3Y2-Ig&sig2=-N-RTqlK2_Nl2X5jpHQQrQ&bvm=bv.64764171,d.bGQ — Назва з екрану.
97. Манцуров І.Г. Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни: монографія / І.Г. Манцуров. – К.: КНЕУ, 2010. – 392 с.

98. Статистика внешнего долга. Руководство составителей и пользователей [Электронный ресурс]: Международный Валютный Фонд, 2009г. – Режим доступа:
<http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/eds/guide/guider.pdf> — Назва з екрану.
99. Мамонов К. А. Конспект лекцій з дисципліни «Економіко-математичне моделювання» / К. А. Мамонов. – Харків: ХНАМГ, 2011. – 86 с.
100. Country comparison: public debt [Электронный ресурс]:The world factbook — Режим доступа: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2186rank.html?countryname=Ukraine&countrycode=up&regionCode=eur&rank=88#up> — Назва з екрану.
101. Світовий борг перевищив 100 трильйонів доларів [Электронный ресурс]: Інформаційне агентство Уніан — Режим доступа: <http://economics.unian.ua/finance/894778-svitoviy-borg-perevischiv-100-trilyoniv-dolariv.html> — Назва з екрану.
102. Country comparison: debt - external [Электронный ресурс]:The world factbook — Режим доступа: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2079rank.html?countryname=Ukraine&countrycode=up&regionCode=eur&rank=41#up> — Назва з екрану.
103. Зарубіжна практика регулювання державного боргу [Электронный ресурс]: Електронні публікації Української академії банківської справи Національного банку України, Дудченко В. Ю. — Режим доступа: http://lib.uabs.edu.ua/library/Article/Dudchenko_4.pdf — Назва з екрану.
104. Світовий досвід управління державним боргом та перспективи його застосування в Україні [Электронный ресурс]: Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, Макар О. П.,

- Ільницька-Гикавчук Г. Я., Дулин І. С. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2435> — Назва з екрану.
105. Охарактеризуйте поняття «обслуговування державного боргу» [Електронний ресурс]: Електронний підручник «Фінанси в питаннях відповідях», 2009 р. — Режим доступу: <http://econ.me.pn/oharakterizuyte-ponyatie-obslujivanie-13457.html> — Назва з екрану.
106. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українські реалії [Електронний ресурс]: Науковий блог Нау «Острозька академія», Пріндин Х. — Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/upravlinnya-derzhavnym-borhom-zarubizhnyj-dosvid-ta-ukrajinski-realiji/> — Назва з екрану.
107. Зарубіжна практика регулювання державного боргу [Електронний ресурс]: Публікації Української академії банківської справи Національного банку України, Дудченко В. Ю. — Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fdspace.uabs.edu.ua%2Fjspui%2Fbitstream%2F123456789%2F5259%2F3%2Fzarubizhna_praktyka_regulyuvannya.doc&ei=Z9KYU7SFHOPjywOE5YKgDw&usg=AFQjCNH9JDOdOfjbb3WzpB3NlrHq_KcqPg&sig2=bCfEf1R_zfbDvQqmUCFM6g&bvm=bv.68693194,d.bGQ — Назва з екрану.
108. «Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України». Аналітична записка [Електронний ресурс]: Публікації Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358/> — Назва з екрану.
109. Сухоруков А.І. Теоретико-методологічний підхід до інтегральної оцінки та регулювання рівня економічної безпеки держави / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі // Банківська справа. – 2011. - № 4. – С. 13-32.

110. Debt Sustainability in Low-Income Countries – Proposal for an Operational Framework and Policy Implications. – February 3, 2004 [Електронний ресурс]: International Monetary Fund and International Development Association. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/error.htm?URL=http://www.imf.org/external/npr/%20pdr/%20sustain/%202004/020304.htm>. — Назва з екрану.
111. IMF Working Paper. Assessing Fiscal Stress [Електронний ресурс]: International Monetary Fund, prepared by Emanuele Baldacci, Iva Petrova, Nazim Belhocine, Gabriela Dobrescu, and Samah Mazraani, May 2015. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/index.htm> — Назва з екрану.
112. Богдан Т. Сучасні підходи до управління ризиками державного боргу / Т. Богдан // Вісник НБУ. – 2015. – № 11. – С. 10 – 17.
113. Боргова безпека та її роль у гарантуванні фінансової стабільності [Електронний ресурс]: Вісник Національного банку України, Богдан Т. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=110591> — Назва з екрану.
114. «Щодо оптимізації боргової політики держави». Аналітична записка [Електронний ресурс]: Публікації Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України, Молдован О. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/783/> — Назва з екрану.
115. До питання розкриття інформації про державний борг [Електронний ресурс]: Архів публікацій Вісника НБУ, Іваненко Ю.В., Мамишев А.В. — Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/853210;jsessionid=BBA7801D09BE85DAE8928F8B05CB0D79> — Назва з екрану.
116. А. Сергиенко ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ – ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ/ Закон и жизнь. – 2016. – №2. – С. 51-55.

117. Ілясова Ю. В. Шляхи удосконалення управління зовнішнім боргом країн СНД / Ю. В. Ілясова // Регіональний збірник наукових праць з економіки «Прометей». – 2014. – № 2. – С. 26 – 29.
118. Вахненко Т. П. Державний борг України: оптимізація структури та управління ризиками / [Тетяна Вахненко](#) // [Світ фінансів. – 2008. –№ 1. – С. 10-28.](#)